

Geografisch genootschap

Veertig jaar geleden, in 1973, plofte bij de toenmalige KNAG-leden een 170 pagina's tellende aflevering van het *Geografisch Tijdschrift* in de bus. In dat dubbeldikke nummer boekstaft Riemer Schrader nauwgezet de lotgevallen van het genootschap in de eerste honderd jaar van zijn bestaan. Of veel mensen het nummer helemaal hebben gelezen, valt te betwijfelen: het staat overvol met namen – het register vermeldt zo'n 650 personen – en feiten. Het perspectief is dat van de bestuurder. Dat verbaast niet, want Schrader was behalve aardrijkskundeleraar jarenlang KNAG-bestuurder.

Tegenwoordig zou de geschiedenis anders worden verteld, meer in samenhang met maatschappelijke ontwikkelingen. Het KNAG was de eerste 75 jaar van zijn bestaan vooral een nationaal gekleurde vereniging die Nederlands koloniale belangen behartigde. Expeditie moesten 'de Oost' en Suriname in kaart brengen, ook letterlijk – zie het boek *Dienstbare kaarten* van Paul van den Brink; enkele kaarten hieruit staan met een toelichting in dit jubileumnummer. Toen Indonesië onafhankelijk werd, moest niet alleen Nederland maar ook het KNAG zich herdefiniëren. Dat lukte redelijk. Het genootschap verbond zich met de opkomende ruimtelijke planning. Zo was er in 1967 in de Utrechtse Jaarbeurs het symposium *Ruimtelijke ordening en geografie*, met koningin Juliana en prins Claus als eregasten. Oranjegezind is het KNAG altijd geweest – passend natuurlijk voor een koninklijk gezelschap.

Prins Hendrik (broer van Willem III) kwam op de eerste vergaderingen regelmatig langs. Op een congres van Amsterdamse geografen en het KNAG, in november 2000, hield kroonprins Willem-Alexander in zijn rol als watermanager een voordracht: *Water krijgt, water neemt*.

Behalve met de praktijkgeografie werden in de jaren 60 ook banden met de schoolaardrijkskunde gesmeed. Vooruitlopend op de invoering van de Mammoetwet organiseerde het genootschap in Nijmegen op 20 december 1967 een Onderwijsdag. Het was het begin van het KNAG in zijn rol als belangenbehartiger van de schoolaardrijkskunde.

Ook in de jaren 70 en daarna heeft het genootschap zich voortdurend moeten bezinnen op zijn maatschappelijke functie. Joost Terwindt typeert het KNAG in zijn schets van de recente geschiedenis als 'een meanderende rivier in een roerig landschap'. Dat klopt. De afgelopen decennia moest het genootschap meer dan ooit de boer op

Toen Indonesië onafhankelijk werd, moesten Nederland en ook het KNAG zich herdefiniëren

om leden te werven. Steeds minder werden geografen als vanzelfsprekend lid. Praktijkgeografen zochten bijvoorbeeld aansluiting bij aangrenzende verenigingen als het NIROV. Tegenwoordig is lidmaatschap van welke vereniging dan ook geen automatisme meer. Overal in Europa hebben organisaties verwant aan het KNAG met vergelijkbare problemen te kampen, zo laat Herman van der Wusten in zijn bijdrage zien. Ze krijgen ook jeugdig gezelschap, bijvoorbeeld van EGEA dat met veel elan geografiestudenten in Europa met elkaar in contact brengt. Enkele EGEA-mensen van het eerste uur berichten erover.

Er wordt wel eens gemopperd op het 'vergijsde' genootschap, maar één ding moet de KNAG-besturen worden nagegeven: ze hebben tijdig de weg naar professionalisering ingeslagen. Niet langer bestaat het KNAG-bureau uit een eenzame secretaresse die weggestopt op het Koninklijk Instituut voor de Tropen tijdschriftredacties en besturen bijstond. Wie nu op www.knag.nl het aantal mensen telt dat er werkt, komt tot acht. Ze komen aan het woord in het groepsportret dat Ton van Rietbergen maakte. Ze zorgen er bijvoorbeeld voor dat tijdschriftafleveringen niet meer maanden te laat verschijnen, maar keurig volgens schema. Over die tijdschriften vertelt Johan Borchert meer. Aanbevolen voor wie de wereld van het KNAG wil leren kennen. •

Ben de Pater